

FØR BØRS

■ ■ ■ Velferdsstaten er i dag mye mer dominerende i Norge enn den var i Holland da deres omstilling fant sted. Ser vi nå fremveksten av en «mutert» og langt mer alvorlig hollandsk syke i Norge?

Mutert hollandsk syke

GJESTEKOMMENTAR
HILDE C.
BJØRNLAND

Det går godt i Norge. Finanskrisen ga oss bare en mild nedgangskonjunktur. Det er igjen vekst i økonomien, og arbeidsledigheten er fortsatt blant de laveste i OECD.

Noe av suksessen skyldes dyktighet, noe skyldes flaks. Vi har bygget opp en industri som er konkurransedyktig og kan investere i og forsyne oljesektoren ikke bare i Norge, men over hele verden.

Der har både politikere, arbeidsgivere og arbeidstagere vært dyktige. Men vi har også hatt flaks. Mens resten av verden har sett sine eksportpriser falle under krisen, har Norge klart seg bra: Bytteforholdet har økt: Vi får mer for råvarene vi eksporter, men betaler stadig mindre for importvarene.

Det har vært mye oppmerksomhet rundt penge- og finanspolitikken bidrag til at krisen i norsk økonomi ble så mild som den ble. Jeg har imidlertid

vanskelig for å se for meg hvor Norge hadde vært i dag hvis oljeprisen hadde blitt værende på fjorårets bunnivå på 45 dollar fatet. Det var en pris som var for lav til å motivere investeringer. Så falt også petroleumsinvesteringene ifjor for første gang på nesten ti år. Nå har oljeprisen nesten doblet seg, og igjen er det forventninger om at oljesektoren skal sikre oss en stabil vekst i økonomien.

Gleden kan bli kortvarig. Som vi har hørt flere ganger i høst, er det mye som tyder på at vi nå står foran det som omtales som «hollandsk syke». Begrepet benyttes om det økonomiske uføret Nederland havnet i etter å ha brukt gassinntekter fra Nordsjøen til omfattende offentlige prosjekter. Økt innførsel og bruk av kapital drev realvalutakursen opp, noe som svekket næringslivets konkurransekraft betydelig. Når eksportinntektene tok slutt, ble konsekvensen en kraftig økning i arbeidsledigheten og en smertefull omstilling.

Den offentlige pengebruken i Norge har de siste årene eksplodert. Handlingsregelen, som skulle sikre forutsigbarheten for bruken av petroleumsinntekter i norsk økonomi, har ført en strøm av oljekroner inn i økonomien, rett og slett fordi avkast-

ningen på fondet har økt i takt med økt oljepris.

Og som om ikke det var nok; for budsjettårene 2009 og 2010 har regjeringen overskrevet regelen med omtrent 85 milliarder kroner. Som jeg skrev i min forrige kronikk her i november («En ansvarlig finanspolitikk»), ble ikke finanskrisen så alvorlig for norsk økonomi at det kan forsvare at vi ligger åtte år foran skjema i bruk av oljepenger.

Hovedproblemet er likevel ikke utgiftsveksten i seg selv, men det faktum at mange av de midlertidige stimulansetiltakene er blitt mer permanente. Særlig gjelder dette den kraftige veksten i utgiftene til trygde- og sykelønnsordningene. Ifølge tall fra OECD er det et oppsiktsvekkende misforhold mellom den lave arbeidsledigheten og det faktum at Norge har en langt større andel av sin befolkning utenfor arbeidsstyrken på grunn av sykdom og uførhet enn tilfellet er i noe annet OECD-land.

Regjeringen har nå fokusert på å få ned det høye sykefraværet, men holder samtidig fast ved at det er vår høye yrkesdeltagelse som kan forklare det høye fraværet. Ikke alle er enig i det. I en ny studie av professor Knut Røed og andre forskere

ved Frischsenteret (omtalt i Aftenposten denne uken), kan ikke den høye yrkesdeltagelsen forklare hele økningen i sykefraværet. Justerer vi for yrkesdeltagelse, har vi fortsatt høyt sykefravær, sammenlignet med andre nordiske naboland.

En mulig forklaring på det høye fraværet får vi blant annet fra de svenske professorene Assar Lindbeck og Mårten Palme. De har vist at gruppeeffekt (smitteeffekt) kan være en viktig forklaring på økningen i sykefraværet. Dersom gruppen blir over en viss størrelse, kan det føre til at det blir mer sosialt akseptert å sykmelde seg, selv om man i utgangspunktet ikke er så syk.

Med andre ord kan ikke bare sykdom smitte, men holdningen til sykdom smitter også.

I takt med det økte sykefraværet har andelen uføre økt. Den høye oljepengebruken har gjort det mulig for Norge å ha verdens største andel uføretrygdede. Og her ligger vår virkelige utfordring. Velferdsstaten er i dag mye mer dominerende i Norge enn den var i Holland da deres omstilling fant sted. Hver fjerde nordmann i yrkesaktiv alder lever i dag på offentlig stønad i stedet for lønn. Fortsetter denne trenden, vil omstillingen i Holland bli som mild å regne mot hva vi kan komme til å oppleve i Norge. Mye kan derfor tyde på at vi nå ser fremveksten av en «mutert» og langt mer alvorlig hollandsk syke i Norge.

Regjeringen bør derfor prioritere arbeidet med å få en andel av dem som i dag mottar sosiale ytelser på grunn av sykdom eller uførhet, tilbake i arbeidslivet, og samtidig hindre at andelen syke og uføre fortsetter å øke. For å få til det må den se på alle løsninger, ikke utelukke noen fordi de er politiske betente.

Vi ønsker fortsatt et godt velferdssystem, men ikke et system der det fester seg en holdning om at velferdssystemet er et privilegium som man kan utnytte, mens det er politisk vanskelig å få aksept for at dette faktisk skjer.

Den virkelige testen for hollandsk syke får vi først når petroleumsinvesteringene er faset ut. La oss håpe politikerne har fått handlekraft for det.

Hilde C. Bjørnland er professor ved Institutt for samfunnsøkonomi, Handelshøyskolen BI.

DAGBOK

Fredag 15. januar

Resultat for fjerde kvartal 2009
IM Skaugen

Makro
NORGE: Handelsbalansen for desember
ØMU: Endelige KPI-tall for desember
USA: KPI-tall for desember
USA: Empire Manu. for januar
USA: Industriproduksjon for desember
USA: Foreløpig Michigan Confidence for januar

Utenlandske resultater for fjerde kvartal 2009
JPMorgan, Merrill Lynch

GJESTEKOMMENTAR-MAKROØKONOMI

HARALD M.
ANDREASSEN

JAN L.
ANDREASSEN

HILDE C.
BJØRNLAND

ØYSTEIN
DØRUM

STEINAR
JUELL

FRANK
JULLUM

ESPEN
HENRIKSEN

PRØV DN I 2 MÅNEDER FOR KUN 390 KRONER.

Ring 815 11 815 eller gå inn på dn.no/390

**40%
rabatt**

Dagens Næringsliv